

De ambachtsschool

Al meer dan 40 jaar is onze Nederlandse samenleving in toenemende mate de weg kwijt. Dit betreft zowel justitie als onderwijs, normen en waarden. Velen maken zich daar grote zorgen over. Ook onze overheid. Doch alle voorstellen tot verbetering verzonken bij oeverloze discussies meestal in een moeras van dubieuze politieke ambities. Maar er gloort thans een klein doch hoopvol lichtje aan de nog duistere horizon: de ambachtsschool keert terug.

Nu zullen velen denken: wat heeft die ambachtsschool te maken met het kennisniveau van Nederland? Of, om het in politieke prietpraat uit te drukken, met de huidige 'kenniseconomie'? De ingrijpende veranderingen in ons onderwijs van de laatste 40 jaar hebben in wezen die kenniseconomie ernstige schade toegebracht. Honderd jaar geleden had Nederland vermoedelijk het beste onderwijssysteem van de wereld. Dat werd internationaal erkend. De befaamde volgorde van onderwijs was die van kleuterschool naar lager onderwijs en via hogereburgerschool (hbs) naar universiteit.

Succes

De hbs was een idee geweest van de staatsman Johan Rudolph Thorbecke, die dit schoolsysteem via de 'Wet op het Middelbaar Onderwijs' in 1863 invoerde. Vooral de vijfjarige hbs werd een doorslaand succes naast het al langer bestaande gymnasium. Bij die laatste school lag het accent op een klassieke opleiding met Grieks en Latijn. Bij de hbs lag de nadruk vooral op de exacte vakken zoals wis-kunde, schei- en natuurkunde naast de moderne talen.

De docenten waren academisch gevormd en meestal ook gepromoveerd. Ze hadden dus een doctorstitel. De afgestudeerde leerlingen kregen toegang tot universitaire disciplines.

Voor kinderen die minder aanleg hadden voor studie, was er de destijds befaamde ambachtsschool. Daar kwamen eerste klas smeden, timmerlieden, metselaars, metaalbewerkers, banketbakkers en kleermakers vandaan. Na de Tweede Wereldoorlog werd de ambachtsschool omgedoopt tot lts (lagere technische school), omdat men toen opeens, geheel ten onrechte, vond dat het woord 'ambacht' een sociaal denigerende term was. Vanaf toen ging het mis. De lts veranderde na 1992 in vbo (voorbereidend beroepsonderwijs), in 1999 tot vmbo (voorbereidend middelbaar beroepsonderwijs) omgedoopt.

Ontmoedigd

Daar kregen alle leerlingen hetzelfde brede basispakket aangeboden met vakken zoals moderne talen. Dat leek wel aardig voor hun algemene ontwikkeling, maar er werd geen rekening gehouden met het feit dat vele jongeren graag met hun handen werken en minder graag studeren. In die tijd vond men handarbeid kennelijk iets van lagere orde. Met als gevolg dat

prof. dr. B. SMALHOUT

vele ongelukkige kinderen ontmoedigd afhaakten. Ze hadden wellicht gouden handen, maar ze kregen geen diploma en dus geen kansen.

Maar min of meer ondergronds bleven er nog enige echte vakscholen met bevlogen

docenten bestaan. Thans is er een wederopstanding van het technisch onderwijs te bespeuren. Dat moet ook wel, want we komen straks bijna 70.000 technici tekort!

Dus de aloude ambachtsschool keert terug en eindelijk komt er een erkenning van de zogenaamde 'manuele intelligentie', het talent om met eigen handen van alles te kunnen maken. Het is de oudste vorm van menselijke intelligentie, de basis van onze huidige samenleving.

Iedereen weet dat Nederland in de 17e eeuw een schitterende periode beleefde op ieder gebied: wetenschap, zeevaart, handel, kunst en literatuur. Dat wordt terecht onze Gouden Eeuw genoemd. Die wordt ook van tijd tot tijd door premier Balkenende aangehaald als lichtend voorbeeld voor onze huidige maatschappij. Maar wat velen niet weten is dat wij ook een Tweede Gouden Eeuw gekend hebben, namelijk de periode tussen ruwweg 1860 en ±1930.

Zo werkten er in het begin van de vorige eeuw alleen al in de faculteit van wis- en natuurkunde van de Leidse Universiteit terzelfder tijd maar liefst vier (!) Nederlandse Nobelprijswinnaars. Dat waren de natuurkundigen Heike Kamerlingh Onnes, die onder meer kans zag het edelgas helium vloeibaar te maken bij een temperatuur van minus 269 graden Celsius, en zijn collegae Hendrik Lorentz en Pieter Zeeman. De vierde was de medicus Willem Einthoven, die onder meer een zogenaamde snaargalvanometer uitvond, waarmee hij de elektrische activiteit van het kloppende hart kon meten en registreren. Het was het electrocardiogram, populair genoemd 'het hartfilmpje'. Hiermede legde Einthoven de basis voor de moderne cardiologie.

Onze wetenschappers waren zo wereldbekend dat beroemdheden uit het buitenland naar ons land kwamen om ze te spreken of om met ze te werken. Zelfs bijvoorbeeld de befaamde Pools-Franse ontdekker van onder meer het radioactieve element radium, me-

vrouw Marie Curie-Sklodowska.

Maar ook de atoomgeleerden Niels Bohr uit Denemarken en Enrico Fermi uit Italië. De Engelse natuurkundige Lord Kelvin, befaamd van het absolute nulpunt, kwam langs. Albert Einstein, de vader van de relativiteitsleer, wilde enige tijd in Leiden komen werken. Opvallend is dat al die Nederlandse toppers oud-leerlingen van de hbs waren. En van alle zeven vooroorlogse Nederlandse Nobelprijswinnaars kwamen er zes van de hbs-B en de zevende, Johan van der Waals, was leraar op een hbs geweest. De beste medewerkers van de grote wetenschappers waren technici met gouden handen. Die hadden allen hun vak geleerd op de klassieke ambachtsscholen.

In een achtergrondartikel hierover in Elsevier van 16 maart 2007 wordt dan ook het volgende gesteld: *'Mischien nog wel triester dan het verdwijnen van de ambachtsschool is dat de Partij van de Arbeid in haar behoefte om het middelbaar onderwijs te vernieuwen met de invoering van de Mammoetwet ook de hbs om zeep heeft geholpen. De vroegere hbs-B (de exacte richting) was de beste opleiding die Nederland ooit heeft gehad'.*

De aangekondigde terugkeer van de ambachtsschool in de vorm van een kleinschalig Vakcollege Techniek is wellicht een symptoom dat het gezonde verstand in de onderwijswereld aan het ontwaken is. Wellicht kunnen dan alle zogenaamde onderwijsdeskundigen en hun managers met hun catastrofale politieke bevestigingen eindelijk vervangen worden door echte docenten die beseffen dat goed onderwijs niet alleen de basis is van onze maatschappij, maar ook van onze gehele cultuur. En ten slotte óók van het geluk en de toekomst van onze kinderen en kindskinderen.